

Závěrečná zpráva poroty

Do pilotního ročníku České ceny za architekturu pořádané Českou komorou architektů se přihlásilo přes 400 prací dokončených během posledních pěti let, téměř ze všech regionů České republiky – počínaje soukromými rodinnými domy a kanceláři přes stavby určené veřejnosti a kulturní budovy po školská zařízení a rekonstrukce objektů. Všechna přihlášená díla byla hodnocena pro tento účel sestavenou odbornou porotou složenou z architektů.

Česká cena za architekturu je odvážný a do budoucna přínosný počín, jehož úkolem je vyvolat u veřejnosti kritickou debatu zaměřenou na kvalitu výstavby. Jedná se o počín o to odvážnější, protože se podařilo sestavit mezinárodní porotu složenou z předních odborníků z mnoha evropských států – Holandska, Německa, Slovenska, Belgie, Švýcarska, Velké Británie a Španělska, což v důsledku otevírá debatu mnohem širšímu mezinárodnímu publiku i mimo hranice hostující země.

Pomocí jasně stanoveného procesu posuzování nejlepších staveb bylo zvoleno osm finalistů včetně jednomyslně vybraného vítěze. Rozhodně stojí za povšimnutí, že žádná z nejvýše hodnocených prací nebyla postavena na území hlavního města Prahy. Tato skutečnost vypovídá o širokém záběru architektonických aktivit napříč zemí a jejich vysoké kvalitě, ale zároveň se tak poodkrývá znepokojující rozvoj hlavního města, které se potýká s mnoha typickými urbanistickými problémy.

Porota v rámci tří denního výletu procestovala křížem krážem celou Českou republiku. Hovořila s architekty i majiteli staveb v historických centrech, autory krajinářských počínů, klienty rodinných domů, diskutovala projekty revitalizace a rekonstrukce. Členy poroty také zaskočila absence jakýchkoliv smysluplných projektů zaměřujících se hlouběji na sociální problematiku hromadného bydlení či škol v městském prostředí. Porota doufá, že se situace v této oblasti v nadcházejících ročnících této prestižní ceny zlepší.

Česká cena za architekturu je definována tak, že nečiní rozdíly mezi jednotlivými díly, co se týče jejich velikosti, typologie či funkce. Právě naopak. Nabádá porotu, aby se shodla na jediném díle, které podle nich předčí všechny ostatní svým konceptem i provedením. Porota během své architektonické odyseje zhlédla realizace mnoha měřítek i typů. Právě kvůli tomuto širokému záběru se porota rozhodla definovat si předem kritéria, podle nichž bude jednotlivá díla posuzovat: komplexnost, přínos, klima prostředí, efektivita, přizpůsobivost, kontext, historie, důslednost. Ale ze všeho nejvíce tu byla touha nalézt u staveb „něco výjimečného“, co z velmi dobrého učiní vskutku mimořádné.

Smyslem Ceny je vyhledávat a oceňovat nejvyšší architektonická díla na území České republiky. Pro porotu je kvalitní architektura taková, která splňuje podmínky definované statutem této soutěžní přehlídky. Architekti nemohou tvořit dobrou architekturu, pokud společnost není schopna formulovat své problémy a požadavky. Tento problém přesahuje bezprostřední kulturní úroveň „architektury“. Nicméně společnost definuje prostředí, v němž architekt pracuje; uvědomováním si důležitých problémů se architekt inspirovat a ovlivňuje tak svoji tvorbu.

Porota ctí statut soutěžní přehlídky a její program, ale zároveň je také vedena svým vlastním svědomím. Soutěžní přehlídka má mnoho různorodých aspektů, které nabízejí důvody k zamyšlení. Mezinárodní porota při svém posuzování narážela na různé komplikace a obtíže. Získali jsme dojem, že české architektuře jednoduše chybí přesah. Tato absence se odráží v nedostatečném zastoupení českých architektů mimo území České republiky i v malém množství přihlášených prací zahraničních autorů. Zároveň se objevuje také málo děl, která by byla výsledkem kultivované spolupráce domácích a zahraničních architektů. Porota však doufá, že se tento aspekt v nadcházejících letech změní.

Ale zpět k ceně. Rádi bychom ozřejмили důvody, proč jeden specifický stavební počín zvítězil a řada dalších nikoliv. Všechna díla uvedená na seznamu finalistů reprezentují skutečně vysokou úroveň tvorby. Jen jedna práce ale vynikla nad všechny ostatní, a tím je Zen-Houses – ateliér a dům v Liberci. Prostý, ekonomický a nenáročný projekt je charakterizován specifičností své lokace, schopností na toto prostředí reagovat, svou naprostou unikátností i vytrvalou snahou provokovat a sebezjistě zkoušet nové principy i za cenu případných chyb. Díky tomu všemu Zen-Houses dokázal

uspět a bezesporu se tak jedná o vynikající dílo, o stavbu se skutečnou ambicí pokoušet hranice a stát se vzorem pro mnohé z nás.

Ze všech těchto důvodů porota gratuluje autorům Zen-Houses, historicky prvním vítězům České ceny za architekturu.

Hodnocení poroty

Hlavní cena:

[Zen-Houses](#)

Tato realizace vyzývá k zamyšlení nad pojmy „norma“ a „očekávání“ v rámci rozvoje venkova a v regionálním kontextu. Zde jsou všechny typické představy o bydlení a práci přehodnoceny a slity dohromady s ohledem na osobní preference obyvatel. Dům byl navržen a zamýšlen pro architektonický tandem a koncipován do dvou jednoduchých krychlových objemů, jeden je určený pro bydlení a druhý pro práci. Pravoúhlé objemy rámuje robustní strom v prázdnosti mezi nimi s výhledem na jih. Porota se domnívá, že u tohoto projektu jsou základní podmínky pro život řešeny experimentem a inovací a hranice mezi veřejným a soukromým, bydlením a prací se prolínají.

Dům využívá průmyslové komponenty, jejichž aplikace je velice efektivní a zároveň zábavná, často hraničící s úrovní fetiše. Opláštění, obklad z průhledných akrylátových panelů, je jednoduše upevněno na kostru z měkkého dřeva, čímž vzniká zajímavý detail s obnaženou konstrukcí. Velká zapuštěná okna umocňují subtilní vzhled stavby a přitom rámuje poutavé výhledy ven i dovnitř. Interiéry obou domů jsou provedeny ve zredukované a základní paletě materiálů; dřevotřískovými deskami, dřevěnými trámy, překližkou, surovým kovem a pryží. Dokazuje to, že ta nejlepší architektura nemusí být ani zdaleka nejdražší.

Přes zdánlivou sofistikovanost, kterou na nás mohou působit složité půdorysy a řezy, může být tento dům snadno považován za prototyp svého druhu, a to především kvůli své přizpůsobivosti plánu, situaci a měřítku. Jedná se o systém, který může být dle potřeby pozměněn tak, aby sloužil jednotlivci, rodině či městu. Realizace také vznáší řadu otázek týkajících se trvalosti a dočasnosti, udržitelnosti, přizpůsobení se podmínkám a hospodaření s energiemi.

Porota doufá, že udělením České ceny za architekturu 2016 právě Zen-Houses se veřejnosti představí reálné alternativní řešení, odlišné od očekávaného a tradičního bydlení. Architektům pak tento projekt nabízí možnost reinterpretace všeho, na co byli dosud zvyklí, a příslib vyšší úrovně kreativity a výkonu bez ohledu na rozsah zakázky nebo typologii.

Finalisté:

[Dolní oblast Vítkovice](#)

V rámci tohoto projektu se světy průmyslu, kultury a vzdělávání prolínají v nový dynamický formát, který vytváří novou a fungující alternativní identitu pro postindustriální město Ostrava-Vítkovice. Zde se vize klienta a konceptuální ambice architekta setkaly a vytvořily nový svět. Svět, ve kterém se ruiny průmyslové minulosti poeticky spojují s intervencemi moderního programu. Díky tomuto přístupu je zachována rezivějící síť rafinerie a současně je do tohoto industriálního prostředí vkládána řada nových společenských prostor včetně divadel. Tato realizace se pravděpodobně stane důležitou referenční stavbou pro další česká města, která procházejí podobnou proměnou.

[Krkonoské centrum environmentálního vzdělávání](#)

Výjimečná kvalita, ambice a provedení této stavby jsou pozoruhodné. Ilustrují pozitivní vliv, který může architekt mít při výstavbě. Porota se však domnívá, že jako architekti bychom měli být schopni přijmout výzvy vyplývající z potřeb začleňování současné moderní architektury do historického prostředí – nikoliv však ukrýváním nových objektů, ale pevnějším propojením starého s novým.

[Rekonstrukce vily Tugendhat](#)

Vila Tugendhat je úžasným příkladem architektonické moderny, která je po pečlivé rekonstrukci nyní zpřístupněna široké veřejnosti, jež může obdivovat mimořádnou kvalitu práce Miese van der Rohe. Tedy práce, která se projevuje unikátní a fascinující vizí, již lze pozorovat i v dalších jeho projektech, jako jsou německý pavilon pro mezinárodní výstavu v Barceloně nebo Farnsworth House v americkém Illinois. Tato rekonstrukce je komplexním a uceleným počinem, nekompromisní stavbou kladoucí důraz na každý detail. Svým přístupem se autoři neodvracejí od základních principů tohoto projektu, v němž poznání, porozumění a interpretace jsou stejně důležité jako původnost dochované tkaniny; proto je projekt rekonstrukce ústředním bodem rozpravy o autenticitě. Důležité je pro porotu též přesvědčení, že by se rekonstrukce vily měla stát následovníhodným příkladem rekonstruování a renovování památek v České republice.

Revitalizace Gahurova prospektu

Tato realizace byla porotci považována za vynikající reakci na řadu specifických urbanistických výzev. Jedná se o zřetelné propojení univerzity se sousedícími zařízeními a občanskou vybaveností přes dobře navrženou zelenou plochu. Revitalizace názorně poukazuje na nezbytnost promyšleného přístupu při úpravách veřejného prostoru – v tomto případě se vstup vydařil díky jednoduchému konceptu a designu. Řešení má pozitivní vliv na prostředí a přirozeně navazuje na historické uspořádání místa, které se skrývá v nově navržených zapuštěných liniích.

Revitalizace zámeckého návrší v Litomyšli

Prvotní návrhy na řešení místa a program byly zásadně změněny, jakmile byly zpřístupněny výsledky historicky důležitého archeologického průzkumu. Výsledná omezení přinutila klienta i architekta, aby pozměnili strategii. Nové komplexní řešení zahrnovalo všechny aspekty a kombinovalo nový interní program spolu s úpravami okolních ulic; jediné a umírněné gesto – minimální zásahy – jako odpověď na řadu složitých programových a kontextových vazeb.

Tři věže

Tři věže dávají obci Líbeznice novou identitu díky rozvážnému a chirurgicky přesnému přístupu. Provedeno bylo mnoho prostých a rozumných zásahů, s ohledem na omezený rozpočet. Porota zastává názor, že by se tato realizace mohla časem stát dobrým příkladem pro mnoho dalších českých vesnic, jejichž vývoj během období silné a nekontrolované urbanizace stagnoval či přímo zeslábl.

Klášter Nový Dvůr

Zachování, opakované využití a posílení hodnoty zemědělských budov pro účely kláštera jsou skutečně modelovým příkladem a stanovují standardy pro realizaci staveb této typologie. Klášter integrovaný do historické krajiny spojuje lidové a moderní do formální skladby duchovní úplnosti a důslednosti. Prostory jsou svou formou a detailem velmi elegantní, nabízející paletu reduktivismu, v němž vnější forma a vnitřní uspořádání korespondují stejnou měrou s poetickou krásou okolní krajiny a kvalitou světla. Výsledkem je poklidný a duchovní celek celé stavby.

Autorské zprávy ke všem projektům naleznete na www.ceskacenaazaarchitekturu.cz.